

“PASIN HAZFIZASI” ÜZERİNE

13 Eylül 2025’te Kadıköy Bahariye Sanat Galerisi’nde sanatçı-akademisyen **Mustafa Tunç’un “Pasın Hafızası”** başlıklı sergisini ziyaret ettim. Sergide, teneke kutulardan metal araba hurdalıklarına uzanan çeşitli endüstriyel atıkların paslı dokuları üzerine inşa edilmiş eserlerle karşılaştım. Tunç’un eserleri, sürekli tüketim kültürünün gezegeni sürüklediği ekolojik ve estetik çıkmazı görünür kılıyordu.

Bu noktada eserler bana Zygmunt Bauman’ın “akışkan modernite” kuramını ve özellikle *Iskarta Hayatlar*’da geliştirdiği “atık metaforu” nu hatırlattı. Bauman’ın tasvir ettiği gibi modern toplum, yalnızca ürünleri değil insanları da hızla tüketip işlevsiz hale getiren bir yapıdadır. Tunç’un pas ve metal üzerinden kurduğu görsel dil, tam da bu “tüketim–atık döngüsünü” somutlaştırıyor; izleyiciyi, modernitenin arkasında bıraktığı izlerle yüzleşmeye davet ediyor. Bauman’ın şu ifadeleri bu minimal sergiyi yorumlamak açısından bir fırsat olabilir: *“Atık, tüm üretimlerin karanlık, utanç verici sırrıdır. Sır olarak kalması tercih edilir. Sanayiye yön verenler ondan söz etmemeyi yeğler – kabul etmekte zorlanırlar. Fakat tasarıma yönelmiş bir yaşamda kaçınılmaz olan, üretim çabasını ve atık üretimini özendiren, güçlendiren, kamçılayan aşırılık stratejisi, bu gizlemeyi zorlaştırır. Atığın muazzam boyutları onun önemsiz gösterilmesini, örtbas edilmesini imkânsız hale getirir”* (37). Tunç’un eserlerindeki mesajlar, atığın gizlenmeye çalışılan ama mümkün olmayan boyutunu gösteriyor; yani tam da Bauman’ın ifadesindeki “gizlenmeye çalışılan ama gizlenemeyen atık” boyutunu imliyor. Özellikle 16 numaralı eserdeki boruların onlarca kamera gibi izleyiciye çevrilmiş olması ve resmin yakın plan kurgusu, insanda bir savaş tankının namlusuyla yüz yüze gelmiş hissi uyandırıyor. Bu an, yalnızca tüketim kültürünün yarattığı ekolojik enkazı değil, aynı zamanda savaşın yıkıcı tehdidini de çağırıştırıyor. Dolayısıyla serginin mesajı ya da mesajları kesinlikle tekdüze değil; katman katman açılıyor. Katılımcılar hem atık ve tüketimle yüzleşmeye davet ediliyor hem de savaşa “dur” deme çağrısını hissediyor.

Tunç’un eserlerinde bir başka fark ettiğim nokta, bu eserlerde insanın ya hiç olmaması ya da cılız bir şekilde ima edilmesi; örneğin hurda yığınlarının arasında küçük bir fotoğrafla. Bu yokluk aslında insanın tüm canlılara ve doğaya verdiği tahribatın neticesinde kendi varlığını da yok ettiğinin en önemli göstergesi. Yani, Tunç’un eserleri, yalnızca görünenlerle değil, görünmeyenlerle de güçlü bir mesaj iletiyor. Naçizane izlenimim, uygarlığın ve tüketim kültürünün insana ödettiği bedel sonucunda insanın yeryüzünden sürülmüş olduğu yönünde. Tunç, adeta insanın yok olduğu distopik bir gelecekte bugünün kanlı canlı insanlarına bir fragman sunuyor. Mesajı ise çok çarpıcı: Metaller ve pas kalacak, ama insanlar yok olacak. Bu düalisteyi yorumlamak için de yine Bauman’a gideceğim: *“Hikayeler projektörlere ve sahne ışıklarına benzer; sahnenin bir bölümü aydınlatılırken, geri kalan karanlıkta bırakılır. Bütün sahneyi eşit ölçüde aydınlatırsalardı hiçbir işe yaramazlardı. Bu ışıkların görevi sahneyi seyircinin görsel ve entelektüel alımlamasına hazır hale getirmek; algılanabilir, özümsebilir, anlamsız leke anarşisinin engellemediği bir resim yaratmaktır”* (27). Tunç bu sergide hikâye kurgusunu hem gösterdikleri hem de göstermedikleriyle kuruyor: İnsan yok, doğa yok; metal ve paslı ürünler var. Bir eserden diğerine geçişte, gezegenin *iskartaya çıkarılmış* atıklarla insandan soyutlanması, yalnızlık ve çaresizlik duygusunu derinleştiriyor; bu his her eserle daha da ağırlaşıyor: İnsanın kendi tüketim alışkanlıklarıyla da yüzleşme imkânı sunuyor. Bu yüzleşme imkânı 19 Eylül’e kadar Bahariye’de sizi bekliyor.

Kaynakça: Bauman, Z. (2023). *Iskarta hayatlar: Modernite ve safraları* (O. Yener, Çev., 4. bs.). Telekt Yayınları.